

Kuréren som gikk ut i kulden

«Over grensen» forteller om kuréren Oddleif Skårets krigsinnsats, og den utakk han hostet i det «frie» Norge.

Av SVEIN BLINDHEIM

BØKER

Bjørn Skåret: «Over grensen. Kuréren som gikk ut i kulden og ble sveket av sine egne» Fregn Forlag 1995

FREDSJUBILEET i mai avdekket behovet for informasjon, ikke minst innenfor et tema Sigurd Hoel har i tankene i «Stevnemøte med glemte år»:

«Hvordan gikk det etter krigen, tror dere, med alle de anonyme, alle de som ikke var kommet seg opp og fram ved hjelp av albuer og spisse knær og venner og venners venner...?»

Oddleif Skåret var en av Sigurd Hoels anonyme. Nå har sønnen Bjørn skrevet en tankevekkende beretning om farens innsats og den utakk han hostet. Siden Cappelen ikke ville ta boka, som står fast og sikkert på egne bein, har sønnen gitt den ut privat. Han sendte anmelderen, som vet det meste om Norges krig, men aldri hadde hørt om Oddleif Skåret, boka. Slik skapes uvitenheten som historiesyn i vårt frie fedreland, fordi man blir holdt i uvitenhet. Da må man spørre:

«Hva er troverdighet/når løgnen er blitt samfunnsplikt og våpen i en kamp/på liv og død?»

Ikke-person

Tillat en digresjon, både i anledning freds-jubileet i mai og boka: Sjefen for milorgs

D13 da freden kom. Lorentz W. Brinch, som døde 43 år gammel i 1953, ville neppe avfunnet seg med måten krigsheltstrophene i stor-Oslo styrte jubileumsopp- legget. Jeg har ikke registrert at Sebjønes og Rådhuset har gitt den minste blomst til ver- ken Brinch el- ler hans for- gjenger. Forgjengeren, major Oliver H. Langeland, skapte, bokstavelig talt, det store milorg D13 fra nesten zero. I Rådhu- set og andre sammenhenger deltok mange

som aldri så mye som åpnet en fiskebøllboks, for å si det med Helge Krog, for å skade okku- panten. Jeg vet hvorfor: Min venn i okkupasjons stor-Oslo, Langeland, skrev boka *Dømmer ikke*, og ble prompte forsøkt gjort til ikke-person av regje- ringen og Arbeiderpartiet, ikke minst fordi han ble frifunnet av retten etter at makthierarkiet forsøkte å «ta ham» med politi og domstol, men gikk fem på.

Oddleif Skåret fra *Over grensen* var kurér og grenseløs i det åpne og helt, gjennomslukte Trysil nær svenskegrensa, der alle kjente alle og visste hva alle drev med. Lenge greide han å kamuflere besøkene sine i Sverige, bl.a. som svartebørshandel, helt til det ble for mye snakk og sladder. Da gikk han, Arbeiderparti-sympatisør, til det skjebnesvang- re skritt å melde seg inn i NS, for å kunne fortsette sitt farlige dobbeltspill. Han var sikker på at straks freden kom, ville alt være forstått og tilgitt, og NS-medlemska- pet var dertil gjort «i samråd med de nor-

ske myndigheter i Stockholm», dvs. Arbei- derpartifolk og opportunisten, som styrte det meste.

Oppgjør

Boka handler altså om okkupasjonstiden i all dens kompleksitet, in casu om en små- bruker og grensekurer som, for å skjerme sin illegale virksomhet, meldte seg inn i NS, og som ble ofret etter freden. Slik ble han, takket kontorstrategers vesaldom, et lite stykke av «the raw meat of history», uten så mye som Deltakermedaljen for innsatsen. Han er i godt selskap. Heller ikke Asbjørn (Osvold) Sundt, og hans folk fikk Deltakermedaljen, ei heller «Norges frem- ste soldat» i 1940, Paul Jørgenvåg, som sammen med Karsten Sveen og andre red- det konge og regjering ut av den rottefella de satt fortapt i sør for Dovre/Dombås i aprildagene 1940, fikk Deltakermedaljen. De siste fordi de etter Norges betingelseslø- se kapitulasjon, og angrepet på Sovjetunion- en ett år senere havnet på «feil side». De ble alle utsatt for historisk retusjering, noe nordmenn flest nekter hører med i vårt frie demokratiske styresett.

Endelig tar sønnen et oppgjør med gam- mel urett. Særlig ledere på pressekontoret i Stockholm, visstnok samtlige sosialdemo- krater, synes å ha utvist en skremmende

«Over grensen» forteller om Oddleif Skåret (1888 – 1944); et stykke av «the raw meat of history», som ikke fikk så mye som Deltakermedaljen for sin krigsinnsats.

mentalitet et- ter krigen. De grunnet saken til for Oddleif Skåret, ved bl.a. å unndra viktige opplys- ninger da for- undersøkelse- ne mot Odd- var Skåret var i gang. Sak ble det nå ikke. Boken kom- mer sent. Ei heller vil den komme i kjem- peopplag, slik Per Hanssons

bok om Gunvald Tomstad gjorde. Men det er en bok i tradisjonen fra bøkene om Ola Fritzner, om lensmann Bjørkebak – som medvirket til at Harald Haraldson nylig med løftet hode kunne legge seg i sin grav. 94 år gammel. Lensmann Bjørkebak, deri- mot, også NS, som Oddvar Skåret, tok sitt eget liv på tampen av krigen. Boka om Ro- ald Dysthe har mange av de samme ingre- diensene.

Over grensen forteller altså om en sterk småbruker i det mest grågrøndte Trysil som tok store risiki, men som trass i det ble straffet av det «frie» Norge. Hadde en Per Hansson skrevet en bok om Oddvar Skåret å la *Det største spillet*, ville han, som Gun- vald Tomstad, kanskje ha fått møte kon- gen, blitt medlem i Linge-klubben, kort sagt ha kommet inn i varmen – sogar ha blitt nevnt, igjen som Gunvald Tomstad, i (det splittet) *Norske krigshistorier*. Men verken Per Hansson, eller andre dokumen- tarforfattere, hadde vel hørt om småbruke- ren i utkant-Trysil som ble sveket, mens svikerne selv marsjerte inn i gode stillinger i vårt Ap-styrte etterkrigs-Norge, der nepo- tismen regjerte. Som menneske har anmeld- deren, selv aktør i kampen, verdistand- punkt. Historikeren må imidlertid prøve å holde meningene sine i sjakk, og setter punktu-